

Ändring av beslut om en civilskyddsmekanism för unionen

Försvarsdepartementet

2023-05-17

Dokumentbeteckning

COM(2023) 194

Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS BESLUT om ändring av beslut nr 1313/2013/EU om en civilskyddsmekanism för unionen

Sammanfattning

Den 14 april 2023 presenterade kommissionen ett förslag till ändring av beslut från 2013 om en civilskyddsmekanism för unionen. Syftet med förslaget till ändring är att säkerställa att unionen, genom de resurser som utvecklats under det så kallade rescEU-transition, kan fortsätta att med snabba insatser bistå medlemsstaterna i deras arbete med att bekämpa skogsbränder till dess att den permanenta europeiska luftburna rescEU-flottan för bekämpning av skogsbränder blir tillgänglig. Den senaste tidens marknadsutveckling med bristande tillgång på specialiserade luftfartyg har medfört att det behövs en längre tidsram för inrättandet av den permanenta rescEU-flottan än vad som tidigare har kunnat förutspås. Den nu föreslagna ändringen innebär att övergångsbestämmelsen i artikel 35 förlängs från den 1 januari 2025 till den 31 december 2027, vilket medför att unionen kan fortsätta att bistå medlemsstaterna med rescEU-kapacitet i avvaktan på att den permanenta rescEU-flottan inrättas. Det nya datumet är anpassat till tidpunkten för när den nuvarande fleråriga budgetramen löper ut.

Eftersom förslaget syftar till att säkerställa en snabb tillgång till relevant nationell kapacitet även efter 2024 års skogsbrandssäsong när tillämpningen av den nuvarande övergångsbestämmelsen löper ut, betonar kommissionen att beslutet måste ändras under den innevarande valperioden (val till Europaparlamentet) så att förberedelserna kan inledas 2024. Det är därför brådskande att medlagstiftarna snabbt överlägger om förslaget.

Regeringen är positiv till att civilskyddsmekanismen ändras på det sätt som kommissionen föreslår. Unionens förmåga att bekämpa skogsbränder behöver säkerställas till dess att den permanenta luftburna rescEU-flottan blir tillgänglig.

Förslaget kommer att påbörja behandlas under Sveriges EU-ordförandeskap till och med den 30 juni 2023.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Genom civilskyddsmekanismen stödjer, samordnar och kompletterar Europeiska unionen de åtgärder som medlemsstaterna vidtar på civilskyddsområdet för att förebygga, ha beredskap för och vidta åtgärder vid naturkatastrofer och katastrofer som orsakats av människor inom eller utanför unionen. I motiveringen till förslaget om ändring av civilskyddsmekanismen lyfter kommissionen fram bland annat följande. Med stigande temperaturer och långvariga perioder av torka ökar risken för skogsbränder i unionen och skogsbränderna blir också allt vanligare och intensivare. Skogsbrandssäsongen 2022 slog alla rekord. Det året uppgick antalet skogsbränder som breddade ut sig över 30 hektar till 2 707 stycken. Totalt brann 786 316 hektar mark (mer än tre gånger större än Luxemburg), vilket är en markant ökning jämfört med föregående år (416 413 hektar). 2022 års uppgifter visar att den genomsnittliga brända markarealen har ökat med mer än 250 procent sedan registreringen på unionsnivå började år 2006. Skogsbränder har blivit ett allvarligt problem i hela Europa. Bränderna påverkar inte bara Medelhavsområdet utan även länder som Tjeckien, Tyskland och Slovenien, vilket framgår av dessa länders senaste aktiveringar av unionens civilskyddsmekanism. Även Sveriges stora skogsbränder sommaren 2018 är ett anmärkningsvärt exempel. De senaste årens skogsbrandssäsonger har medfört enorma miljömässiga, klimatmässiga, ekonomiska och samhälleliga förluster. Under 2022 registrerade 20 medlemsstater fler brända områden än genomsnittet under tidigare år. Bara under 2022 innebar skogsbränderna ekonomiska förluster på uppskattningsvis över 2 miljarder euro och mer än 25 miljoner ton koldioxidutsläpp. Omkring 35 procent av de brända områdena under 2022 ingår i Natura 2000-områden. Ökningen av antalet skogsbränder i Europa förväntas fortsätta under de kommande åren på grund av klimatförändringarnas effekter.

Genom en ändring av beslutet år 2019 inrättades rescEU som en europeisk kapacitetsreserv. Syftet med rescEU är att ge stöd i extrema situationer när sammanlagda resurser på nationell nivå och resurser som lånas ut av medlemsstaterna till den europeiska civilskyddspoolen inte är tillräckliga för att garantera en effektiv insats vid olika typer av katastrofer. Sådan kapacitet

har utvecklats, särskilt när det gäller luftburen skogsbrandsbekämpning, för att komplettera nationella resurser. Vissa resurser är lättillgängliga på marknaden och kan köpas in relativt snabbt, men för luftburen skogsbrandsbekämpning tar det längre tid att få resurserna på plats. För att säkerställa en smidig övergång till ett fullständigt genomförande av mer permanenta rescEU-resurser fick kommissionen därför befogenhet att under en övergångsperiod tillhandahålla finansiering för att säkerställa snabb tillgång till relevanta nationella resurser. Med utgångspunkt i en marknadsundersökning av resurser för luftburen bekämpning av skogsbränder som då fanns tillgängliga gjordes bedömningen att fem år skulle vara tillräckligt för att hinna utveckla den permanenta rescEU-flottan. Det beslutades därför att övergångsbestämmelsen i artikel 35 skulle gälla till och med den 1 januari 2025. Den senaste tidens marknadsutveckling, och mer specifikt bristen på den typ av mycket specialiserade luftfartyg som krävs, visar dock att det behövs en längre tidsram än så för att utveckla amfibieflyg för bekämpning skogsbränder. Förhandlingarna med tillverkaren av luftfartygen befinner sig i slutskedet och de första flygplanen förväntas levereras under 2026. Kommissionen bedömer därför att övergångsperioden i artikel 35 behöver förlängas till slutet av den nuvarande budgetramen, det vill säga till den 31 december 2027. Denna period skulle täcka hela finansieringsramen för civilskyddsmekanismen i den fleråriga budgetramen i enlighet med artikel 19.1a i beslutet.

Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ändring av beslut nr 1313/2013/EU om en civilskyddsmekanism för unionen presenterades den 14 april 2023.

1.2 Förslagets innehåll

Kommissionens förslag innehåller en ändring av artikel 35 i Europaparlamentets och rådets beslut nr 1313/2013/EU av den 17 december 2013 om en civilskyddsmekanism för unionen. Förslaget innebär att övergångsperioden i artikel 35 förlängs från den 1 januari 2025 till den 31 december 2027. Datumet är anpassat till tidpunkten för när den nuvarande fleråriga budgetramen löper ut.

Ändringen syftar till att säkerställa snabb tillgång till rescEU-kapacitet under perioden efter 2024 års skogsbrandssäsong och fram till dess att den permanenta rescEU-flottan hunnit inrättas. Kommissionen betonar vikten av att i god tid förbereda avtalen under 2024 för att resurser för bekämpning av skogsbränder från luften ska kunna sättas in. Detta innebär att beslutet behöver ändras under den innevarande valperioden (val till Europaparlamentet) så att förberedelserna kan inledas under 2024. Det är därför brådskande att medlagstiftarna snabbt överlägger om detta förslag.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa 2022/23:FPM84

Förslaget berör verksamhet som regleras i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor, förordningen (2008:1002) med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, förordningen (2019:84) med instruktion för Kustbevakningen och förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap.

Den preliminära bedömningen är att förslaget kan innebära att det behöver föras in en kompletterande hänvisning i förordningen med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och i förordningen med instruktion för Kustbevakningen.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Från och med 2023 ska rescEU-flottan bestå av sammanlagt 22 flygplan och fyra helikoptrar. Enligt kommissionen är det absolut nödvändigt att upprätthålla denna flottkapacitet fram till slutet av den nuvarande budgetramen (det vill säga till den 31 december 2027). Med hänsyn till de investeringar som gjorts i den luftburna flottan för bekämpning av skogsbränder gör kommissionens bedömning att de beräknade budgetkonsekvenserna som förslaget innebär kan tillgodoses inom den befintliga finansieringsramen för civilskyddsmekanismen.

Med anledning av förslagets tekniska och brådskande karaktär har kommissionen inte gjort någon konsekvensbedömning. Kommissionen lyfter dock fram att lärdomar från skogsbrandsäsongen 2022 – som identifierats i nära samarbete med berörda aktörer både på nationell nivå och på unionsnivå – har bidragit till förslaget. Enligt kommissionens uppgift ska aktörerna ha varit eniga om en förlängd tillämpning av den aktuella bestämmelsen.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

EU:s förmåga att bekämpa skogsbränder med rescEU-transition resurser behöver säkerställas till dess att den permanenta luftburna rescEU-flottan blir tillgänglig. Regeringen är därför positiv till att civilskyddsmekanismen ändras på det sätt som kommissionen föreslår. Regeringen noterar och välkomnar vidare att budgetkonsekvenserna av förslaget ryms inom befintlig finansieringsram för civilskyddsmekanismen.

Vid tiden för framtagandet av denna promemoria har några förhandlingar ännu inte inletts. Kommissionen informerade om förslaget i rådsarbetsgruppen för civilskyddsfrågor (PROCIV) den 19 april 2023.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Europaparlamentet ståndpunkter är ännu inte kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har inte remitterats.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Den rättsliga grunden för förslaget är artikel 196 och artikel 322.1 a i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Beslut fattas enligt ordinarie lagstiftningsförfarande, det vill säga Europaparlamentet och rådet fattar beslut gemensamt.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Subsidiaritetsprincipen

Kommissionen har en stödjande befogenhet på civilskyddsområdet. Medlemsstaterna har huvudansvaret när det gäller katastrofförebyggande, katastrofberedskap och katastrofinsatser. Anledningen till att civilskyddsmekanismen infördes var att större katastrofer kan kräva mer än vad en enskild medlemsstat har kapacitet till. Kärnan i mekanismen utgörs av ett väl samordnat och snabbt tillhandahållande av ömsesidigt bistånd mellan medlemsstaterna. Kommissionen menar därför att målen för förslaget inte kan uppnås i tillräcklig utsträckning av medlemsstaterna själva. Kommissionen lyfter även fram att EU:s åtgärder på detta område inbegriper hantering av situationer med starka gränsöverskridande inslag och inslag som berör flera länder, vilket med nödvändighet kräver övergripande samordning och samordnade insatser utöver vad som är möjligt på nationell nivå. Kommissionen bedömer därför att förslaget är förenligt med subsidiaritetsprincipen.

Proportionalitetsprincipen

Kommissionens bedömning är att förslaget inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målen och att förslaget åtgärdar brister som har identifierats sedan antagandet av Europaparlamentets och rådets beslut (EU) 2019/420 om ändring av beslut 1313/2013/EU om en civilskyddsmekanism för unionen. Förslaget bedöms även innebära lösningar i linje med det mandat som rådet och Europaparlamentet har gett. Vidare gör kommissionen bedömningen att den administrativa bördan för unionen och medlemsstaterna är begränsad och inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå förslagets mål. Kommissionen anser därför att förslaget är förenligt med proportionalitetsprincipen.

Regeringen bedömer att de situationer som förslaget avser att reglera i de flesta fall är gränsöverskridande och kan inte regleras av medlemsstaterna var för sig. Målen för lagstiftningen får därför anses bättre kunna uppnås på unionsnivå. Regeringen bedömer därför att förslaget är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Förslaget bedöms även vara förenligt med proportionalitetsprincipen.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förslaget kommer att påbörja behandlas under Sveriges EU-ordförandeskap till och med den 30 juni 2023.

Den 10 maj 2023 påbörjas förhandling av förslaget i rådsarbetsgruppen för civilskyddsfrågor (PROCIV). När förslaget har förhandlats klart mellan medlemsstaterna i rådet följer trepartsmöten mellan kommissionen, rådet och Europaparlamentet. När dessa förhandlingar har avslutats kan beslut fattas i rådet och i Europaparlamentet.

4.2 Fackuttryck/termer

-